

Watermans tidiga pennproduktion (1883–1901)

Magnus Lundberg

2023

Waterman har sedan slutet av 1800-talet varit en ledande penntillverkare och grundaren Lewis Edson Waterman (1837–1901) har inte sällan beskrivits som den moderna reservoarpennans fader. Han var onekligen en viktig aktör i reservoarpennans tidiga historia, men ingen ensam uppfinnare. I själva verket var det flera personer och företag som under 1800-talets sista decennier bidrog till att producera mer välfungerande pennor.

L.E. Waterman Ideal Pen Company grundades i New York 1883 och var under åtskilliga decennier en av de riktigt stora penntillverkarna med produktion i flera länder och omfattande export. Efter drygt sjuttio år, 1954, lades tillverkningen i Förenta staterna ner och idag är Waterman helt franskbaserat.

Med tanke på hur pass central Watermans ställning var under lång tid, och att många pennisamlare är intresserade av märket är det märkligt att så pass litet är skrivet om företagets historia. En delförklaring är att det amerikanska bolagets arkiv inte bevarats.

Förutom avsnitt i allmän pennlitteratur finns det egentligen bara två böcker som är speciellt inriktade på Watermanpennor men ingen av dem innehåller någon detaljerad historik utan endast mycket kortfattade uppgifter om olika modeller och många bilder. Den ena är Max Davis och Gary Lehrers *Waterman*

Past and Present: The First Six Decades (2008; också utgiven i tre tunna volymer 2011). Boken innehåller ett stort och ovärderligt bildmaterial, men inte mycket text. Den andra monografin, André Moras *Waterman: 125 ans d'expérience* (2008), är också fylld av bilder, många av dem mycket sällsynta modeller, men inte heller denna bok innehåller mycket text. Utöver dessa böcker finns en tidigare stencilerad historik, Robert G. Teffts *Watermans Ideal Fountain Pen* (1987). Det är värdefull översikt som framförallt bygger på äldre kataloger, men, som författaren själv underströk, var det ett "work in progress" och den innehåller många uppgifter som senare kunnat modifieras, inte minst i och med att nytt källmaterial påträffats.

I artiklar och blogginlägg författade under det senaste dryga decenniet har de erfarna pennkännarna David Nishimura och George Kovalenko dock gjort mycket vederhäftiga analyser av Watermans tidiga produktion, baserade på noggranna studier av pennor, patent, kataloger och annonsmaterial. Detta har inte minst möjliggjorts genom att en ständigt ökande mängd tidningar, tidskrifter och böcker digitaliserats och därigenom gjorts sökbara.

Ett relaterat och komplicerat område är grundarens L.E. Waterman biografi. George Rimakis och Daniel Kirchheimers 60-sidiga artikel "Blotting Out the Truth" (2014) är ett mycket välunderbyggt arbete om Watermans roll och företagets allra första år. David Nishimura har i artiklarna "Lewis Edson Waterman's Long Strange Trip" (2014) och "Lewis Edson Waterman's Unhappy Medium" (2014) bidragit med många kompletterande biografiska uppgifter.

I denna artikel kommer jag att inrikta mig på L.E. Waterman och företagets första decennier fram till grundarens död 1901. Jag bygger framförallt på tidigare forskning, men också på annonsmaterial från digitalt sökbara dagstidningar och tidskrifter.

För 1880-talet består källmaterialet (förutom de fåtaliga bevarade pennorna) av patent, ett relativt litet antal annonser samt enstaka bevarade cirkulär som kortfattat presenterade sortimentet för potentiella kunder. För 1890-talet och 1900-talets första år är källäget betydligt bättre. Annonsmaterialet är mer

omfattande och ett större antal cirkulär och kataloger har bevarats och digitaliserats. Dessa kan dateras till omkring 1890, 1891, 1892, 1897, 1898 respektive 1902.

L. E. Watermans liv före pennorna

Lewis Edson Waterman var 47 år gammal när han 1883 började sälja och tillverka reservoarpenningar. Han hade ett brokigt yrkesmässigt förflutet och hade flyttat många gånger inom Förenta staternas gränser. Min skildring av hans biografi bygger i stort på David Nishimuras två artiklar men också på kompletterande genealogiska uppgifter från Wikitree.

Litet är känt om Watermans barn- och ungdomstid. Han föddes i Decatur, New York, troligen 18 november 1837, son till Elisha Waterman och Amanda Washburn. Fadern var vagnmakare, men dog när sonen bara var tre år gammal och han växte upp på sin styvfars farm i Westford, New York. Waterman gick i skolan tills han var 15 år gammal och därefter arbetade han som snickare och inte minst lärare i stenografi.

1858 gifte han sig med Sarah Ann Roberts och omkring 1860 tycks Waterman ha undervisat i stenografi vid University of Virginia, men åtminstone från och med 1862 var han verksam som försäkringsagent och bodde under kortare perioder i Battle Creek, Ann Arbor respektive Grand Rapids, Michigan. 1864 flyttade familjen till Boston, där Waterman blev agent för Aetna Life Insurance Company.

L. E. Waterman och i synnerhet hans hustru Sarah Ann var mycket engagerade i spiritualismen och hon marknadsförde sig som ”psychometer, clairvoyant, and medium.” 1870 flyttade de från Boston till New York, men samma år lämnade L.E. Waterman såväl sin familj som spiritualismen och studerade istället frenologi vid American Institute of Phrenology. 1872 var han säljrepresentant och direktör för Health Lift Company of New York City som sålde

tyngdlyftningsmaskinen Reactionary Lifter. Samma år gifte han om sig med Sarah Ellen Varney.

1875 återvände Waterman till Boston och arbetade under några år som representant, för Aetna Life Insurance Company och Northwestern National of Milwaukee. Under perioden 1877 till 1882 bodde han i Saco, Maine respektive Elmwood, Peoria, Illinois. Där verkade han delvis som försäkringsagent men var framförallt redaktör för två järnvägstidningar: *Railroad Gazette* och *National Car Builder*.

År 1883 återvände Waterman till New York, där han levde fram till sin död 1901.

LEWIS EDSON WATERMAN

L.E. Waterman Ideal Pen Company och patenten

Efter sitt mångskiftande yrkesliv hamnade L.E. Waterman i pennbranschen. Den traditionella beskrivningen, som i och för sig inte utvecklades förrän minst tjugo år efter hans död, var att han som försäkringsagent vid ett tillfälle gått miste om ett viktigt kontrakt eftersom pennan havererade när kunden skulle skriva på. I direkt anslutning till bläckplumpsdebaclet skulle han ha uppfunnit det som brukade kallas ”den första praktiska reservoarpennan.” I denna version var uppfinningen en snilleblix, och i samband med sin upptäckt skulle han ha lämnat sitt arbete som försäkringsagent bakom sig och helhjärtat satsat på pennproduktion.

L.E. Watermans roll i pennhistorien är dock betydligt mer komplicerad än så och George Rimakis och Daniel Kirchheimer har gjort ett exceptionellt gott arbete med att reda ut hur Waterman kom in i pennbranschen, vad han byggde vidare på och vad hans egen insats bestod i.

En person som helt utelämnades i den senare officiella Watermanhistorien och vars roll inte blev klargjord förrän genom Rimakis och Kirchheimer studie var Frank Holland, en civilingenjör från Manchester Green, Connecticut. Han hade startat The Holland Stylograph Company 1880 och fått patent på en stylograf (1881; US 236.158), en reservoarpenna (1881; US 241.215) samt en förbättrad bläckledare till en reservoarpenna (1883; US 276.692). Åtminstone under en kort tid sålde han sina produkter i en pappershandel i Hartford, Connecticut.

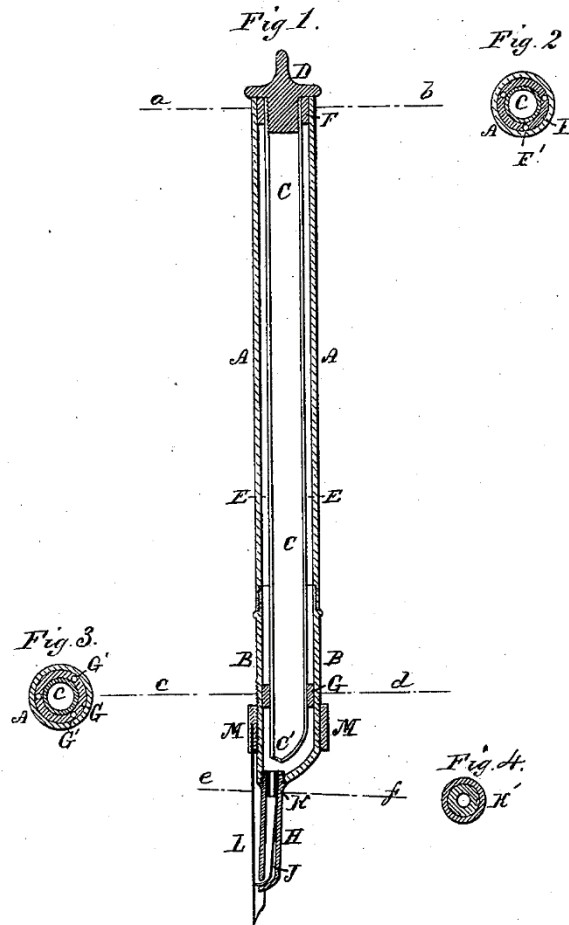
I mars 1883 flyttade Frank Holland till New York, där han framställde en penna (i betydelsen kolv, huv och bläckledare) som han kunde montera med de stift som kunderna önskade. Holland arbetade i en liten lokal hos en cigarrhandlare som hade sin butik på 136 Fulton Street. Efter kort tid anställde han L.E. Waterman som försäljare. Holland verkar livet igenom ha hamnat i problem och gjort snabba uppbrott från olika verksamheter. Denna gång skedde uppbrottet redan sex veckor efter att han inlett sitt samarbete med Waterman.

(No Model.)

F. HOLLAND.
Fountain Pen.

No. 241,215.

Patented May 10, 1881.

Witnesses

Frederick B. Curtis
Wilmot Horton

Inventor

Frank Holland
by Chas. G. Dyer,
Attorney

UNITED STATES PATENT OFFICE.

FRANK HOLLAND, OF MANCHESTER, CONNECTICUT.

FOUNTAIN-PEN.

SPECIFICATION forming part of Letters Patent No. 241,215, dated May 10, 1881.

Application filed December 13, 1880. (No model.)

To all whom it may concern:

Be it known that I, FRANK HOLLAND, of Manchester, in the county of Hartford and State of Connecticut, have invented certain new and useful Improvements in Fountain-Pens; and I do hereby declare that the following is a full, clear, and exact description thereof, whereby a person skilled in the art can make and use the same, reference being had to the accompanying drawings, and to the letters of reference marked thereon.

Like letters in the figures indicate the same parts.

My invention relates to a fountain-holder to be used with metallic pens to furnish a continuous supply of ink.

Heretofore fountain-pens, when made to write with the common split nib, as in the ordinary form of metallic pen, have been supplied through an opening in the fountain, from which the ink flowed to the point without regard to the amount of writing done, so that sometimes the point would be overloaded and a drop would fall off; and sometimes, particularly when rapid writing was done with the ink supplied through a small aperture, sufficient ink would not flow down to the point.

The object of my invention is to obviate the foregoing difficulties and provide a mechanism to be used with a common pen which will regulate the amount of ink discharged by the amount of writing done.

In the accompanying drawings, illustrating my invention, Figure 1 is a central longitudinal section through the holder, point-section, and pen. Fig. 2 is a cross-section on the line *a b* of Fig. 1. Fig. 3 is a cross-section on the line *c d* of Fig. 1. Fig. 4 is a cross-section through the delivering-point, on the line *e f* of Fig. 1.

A is the outer shell or case of the holder.

B is the point-section, screwed onto the case A and forming a continuation of it.

C is the ink-reservoir. This is closed at the top by the screw-cap D, and is furnished with an aperture at the bottom, C', through which the ink flows into the point-section.

E is an air-chamber between the ink-reservoir and the parts A and B surrounding it.

F and G are rings or collars between the ink-reservoir and the outer shell, for the purpose of holding the parts in place. They are attached

to the ink-reservoir, and are furnished with the openings F' G', to allow air to pass. The ring F can be held to the outer case by friction, or it may have a left-handed screw-thread, the thread on the cap D being right-handed. The ring G is sufficiently free on the point-section B to allow the latter to be easily removed when required.

H is the delivering-tube. It is of cylindrical form, closed at the bottom, and furnished with a small side opening for the passage of the ink to the pen.

J is a needle, bent as shown in the drawings, so that its point projects through the opening in the side of the tube H, and the stem of which passes upward through the tube H to near its top.

K is a plug fitting into the top of the tube H, and held in place by friction, or, if metallic, the parts can be soldered. It is perforated by a small opening for the passage of the ink, and also has a nick, K', in its side, to hold the needle J. The needle is placed in this nick, and is secured between the plug and the wall of the tube H. Its lower end is left free and forms a spring, which is held in by the pen L, against which it rests, and presses outward when the pen springs outward under the pressure upon the paper in writing. The needle J thus moves out and in, and carries the ink with it through the aperture in the side of the tube H.

M is the pen-holder, into which the pen L is inserted. It is intended to be a ring of metal or other suitable material, surrounding the point-section B. The interior of the ring and the surface of the point-section are provided with a fine screw-thread, so that the pen can be elevated or depressed to bring the point of the needle in the proper position to receive the required vibration from the movement of the pen in writing.

The point-section and working parts of my invention can be used with any other upper part that will furnish the ink in the usual manner to the point-section.

A cap or cover can also be adapted to cover the tube H, as in stylographic pens; or a cap can be adapted to inclose the whole diameter of the holder with the tube and pen.

When the working parts of the point are used with a top portion of the construction de-

(No Model.)

F. HOLLAND.
FOUNTAIN PEN.

No. 276,692.

Patented May 1, 1883.

Fig. 1.

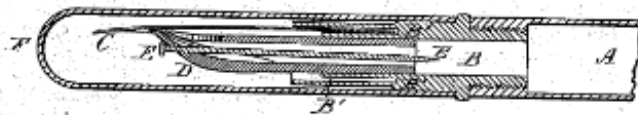

Fig. 2.

Fig. 3.

Witnesses.

Samuel D. Dimock.
Chas. L. Burdett.

Inventor.

Frank Holland
by Theo. G. Ellis,
Attorney.

Rimakis och Kirchheimer har också presenterat övertygande argument som förklarar hur det kom sig att Holland och Waterman möttes och varför de tillsammans kom att verka i en cigarraffär i New York. Kopplingen dem emellan var reklammannen E.T. Howard, som båda kände. Men katalysatorn var en mycket känd person: Samuel Clemens–Mark Twain–som bodde i Hartford, var stor reservoarpennsfantast och kände Howard sedan länge. Twain köpte redan 1883 en av Hollands modeller i pappershandeln i Hartford. Rimakis och Kirchheimer har i sina efterforskningar till och med hittat en dagboksanteckning där Twain nämner att han läst om Hollands penna och dessutom funnit en inköpslista, där pennan finns med.

Frank Holland lämnade alltså den lilla verkstaden i New York redan i maj 1883. Kvar fanns Waterman och ett varulager. Waterman vidareutvecklade då Hollands bläckledare ytterligare och lämnade in en patentansökan i juni 1883 och en något reviderad version tre månader senare. De pennor Waterman ursprungligen sålde under 1883 var alltså restlagret efter Holland om än med en något reviderad bläckledare. Den första pennan av detta slag såldes, enligt uppgift, den 11 juli 1883.

George Rimakis och Daniel Kirchheimer har lyckats återfinna en annons från april 1883 där Holland & Co marknadsförde ”The Holland Automatic Fountain Pen-Holder”. Det handlar alltså om kolv, huv och bläckledare. Kolv och huv var standardartade och hade med stor sannolikhet tillverkats av Day Rubber i Connecticut. Den hade sedan försetts med den bläckledare Holland uppfunnit. L.E. Watermans första annonser från 1884 har stora likheter med Hollands. Texten är snarlik och den illustrerades med en i princip identisk penna, men bläckledaren var en annan liksom, naturligtvis, inskriptionen på kolven. Den nya pennan såldes under namnet ”Waterman’s ’Ideal’ Pen.”

Watermans uppfinning, som alltså inriktade sig på bläckledaren, skyddades genom två patent. Det första var U.S. Patent 293.545. Ansökan lämnades in den 10 september 1883 och patentet godkände den 12 februari 1884. Waterman lämnade också en tidigare ansökan, men detta patent godkändes senare än det första. Det var U.S. Patent 307.735, inlämnat 19 juni 1883 och godkänt den 4 november 1884. Skillnaderna mellan ansökningarna och patenten är inte

uppenbara, men i det sistnämnda fallet anges att Waterman lämnat in en faktisk ”modell” (*a model*) av sin uppfinning.

Patent 293.545 handlade, enligt ansökan, om “certain new and useful Improvements in Fountain-Pens.” Den huvudsakliga förbättringen bestod i en smal bläckledare, som hade två eller tre ”kanaler” (*slits/fissures*). Denna typ av bläckledare kom senare helt enkelt att kallas kallades *fissure-feed*. I patentansökan beskrivs den centrala uppfinningen på följande sätt:

The feed-piece which I employ for conveying the ink from the barrel A to the nib of the pen P consists of a bar, C, formed of rubber or other suitable material, having one extremity, c, tapering conically from one side to the other of the body C. The other extremity of the body is formed to fit tightly within the tubular piece B. The upper side of the bar is provided with a groove, d, extending throughout its entire length. The depth of this groove preferably gradually decreases as it approaches the extremity c. I form one or more very narrow slits or fissures, ee, (see Fig. 2.) longitudinally throughout the length of the grooved, as shown, for facilitating the flow of ink to the pen.

(No Model.)

L. E. WATERMAN.
FOUNTAIN PEN.

No. 293,545.

Patented Feb. 12, 1884.

Fig. 1.

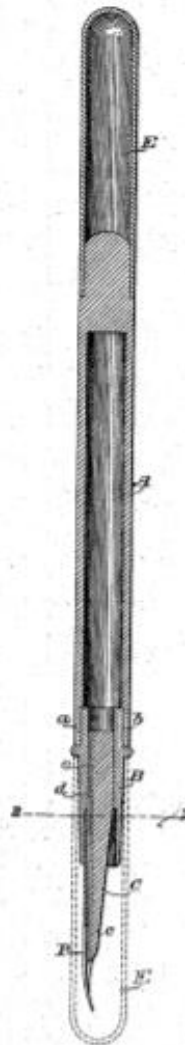

Fig. 2.

WITNESSES

Wm A. Smith
Geo. S. Lathrop

INVENTOR

Louis E. Waterman

By his Attorneys

Pope, Edwards & Buckley

UNITED STATES PATENT OFFICE.

LEWIS E. WATERMAN, OF BROOKLYN, NEW YORK.

FOUNTAIN-PEN.

SPECIFICATION forming part of Letters Patent No. 293,545, dated February 12, 1884.

Application filed September 19, 1882. (No model.)

To all whom it may concern:

Be it known that I, LEWIS E. WATERMAN, a citizen of the United States, residing in Brooklyn, in the county of Kings and State of New York, have invented certain new and useful Improvements in Fountain-Pens, of which the following is a specification.

My invention relates to that class of fountain-pens in which the nib of the ordinary writing-pen is supplied with fluid ink from a barrel or reservoir, which may conveniently form the handle or holder of the pen.

The object of the invention is to secure and automatically regulate a certain and uniform flow of ink to the pen, and also to prevent the excessive discharge of the ink when the pen is in use. By my invention a fountain-pen composed of but comparatively few parts is produced, and the general construction of this class of pen greatly improved and simplified.

The subject-matter claimed as new will be hereinafter specifically designated.

In the accompanying drawings, which illustrate my invention, Figure 1 is a longitudinal section of my improved fountain-pen, and Fig. 2 is a cross-section on the line 2 2 of Fig. 1.

Referring to Fig. 1, A represents a barrel or tube for containing the ink, and it may be formed of rubber or other suitable material. A tubular piece, B, preferably of the same material as the barrel A, is shouldered and screw-threaded at *b*, and is made to fit within the correspondingly-threaded extremity *a* of the barrel A. The feed-piece which I employ for conveying the ink from the barrel A to the nib of the pen P consists of a bar, C, formed of rubber or other suitable material, having one extremity, *c*, tapering conically from one side to the other of the body C. The other extremity of the body is formed to fit tightly within the tubular piece B. The upper side of the bar C is provided with a groove, *d*, extending throughout its entire length. The depth of this groove preferably gradually decreases as it approaches the extremity *c*. I form one or more very narrow slits or fissures, *e e*, (see Fig. 2,) longitudinally throughout the length of the groove *d*, as shown, for facilitating the flow of ink to the pen, as hereinafter described. The pen P, which may be of any of the forms in common use, is secured

between the pieces B and C, as shown in Fig. 1, and a portion of the lower surface of the pen projecting from the tube B is in contact 55 with the upper and somewhat flattened surface of the bar C. If, now, the barrel A be partly filled with ink, and the parts assembled as in Fig. 1, the pen will be ready for use, the ink being supplied to the nib in the 60 following manner: The downward flow of the ink by gravity and through the action of capillary attraction in the act of writing causes it to pass through the groove *d*, and tends to create a vacuum within the reservoir, which 65 is met by the influx of air passing upward through the groove. The direction of the current of air entering the ink-reservoir being opposite to that of the outflowing ink, the volume of the latter is somewhat lessened, 70 and excessive discharge prevented. The motion caused by the receding and advancing of the lower surface of the pen from and toward the bar C, caused by the ordinary operation of writing, increases the flow of ink from the 75 barrel and permits the steady supply of the ink to the slot in the pen, from whence it is conveyed to its point and to the surface being written upon.

It may be observed that the tendency to a 80 heavy and excessive flow of ink, caused by amplified motion of the pen or otherwise, will be compensated by an increased influx of air through the groove *d*, to fill the vacuum tending to be produced within the reservoir, thus 85 retarding the flow and automatically regulating the same. It may also be stated that air-bubbles, which usually form within and greatly impede the discharge of ink through the ink-duct, are in my invention pressed to one 90 side of the duct, and their onward movement greatly accelerated by the outflowing current of ink. The narrow slits or fissures *e e*, which are made in the groove *d*, and which extend 95 deeper into the feed-bar C than the bottom of the groove *d*, serve to facilitate the downward flow of the ink which first follows these narrow channels, and thus the descending column of ink is kept on that side of the groove, the ascending column of air keeping on the other 100 side of the groove.

A cap, E, is employed for protecting the nib of the pen when not in use. The cap may be placed upon the extremity of the barrel

(Model.)

L. E. WATERMAN.
FOUNTAIN PEN.

No. 307,735.

Patented Nov. 4, 1884.

Fig. 1,

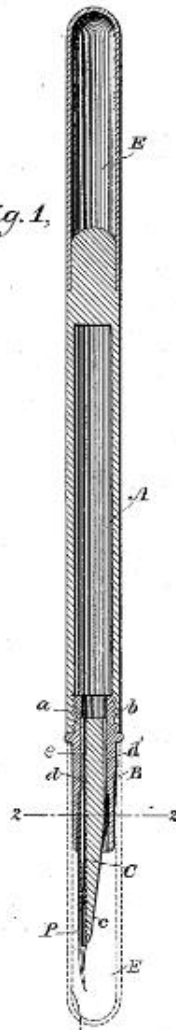
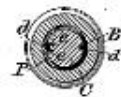

Fig. 2

WITNESSES

Wm. A. Shink
Carrie C. Ashley

INVENTOR

By his Attorneys Lewis E. Waterman,
Pope, Edgcomb & Sullivan.

Waterman's Ideal Pen fram till sekelskiftet

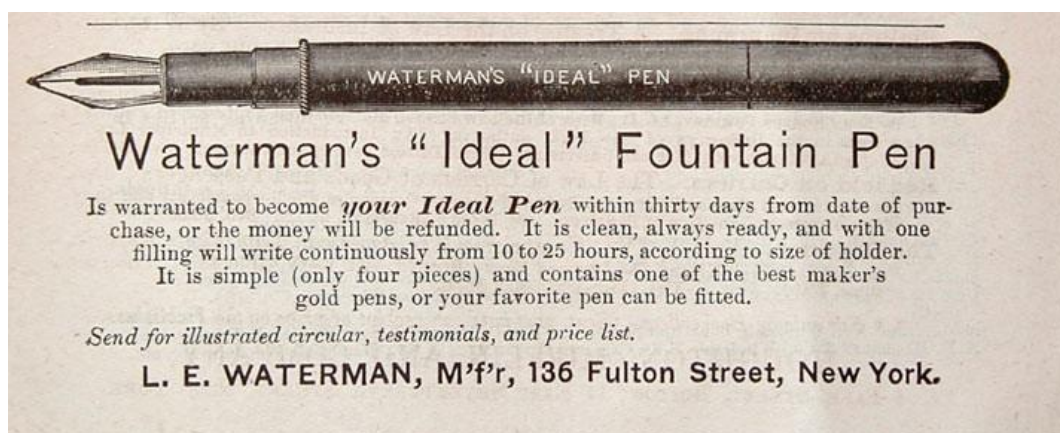
Den första pennmodellen Waterman sålde var alltså inte något annat än en *penholder* från Hollands restlager som han försett med sin nya bläckledare, och med sitt eget namn på kolven. Det finns åtminstone *en* bevarad Watermanpenna som på har inskriptionen "Pat App'd for", vilket alltså innebär att den bör ha tillverkats någon gång mellan juni 1883 och februari 1884, innan patentet godkänts. Bevarade pennor, som framställdes sedan patentet godkänts är försedda med inskriptionen "Waterman's 'Ideal' Fountain Pen New York" med angivande patentdatum, allt på en rad.

Den allra första versionen av pennan hade ett lätt trappstegsformat förstykke (*stepped section*) och en räfflad, något utstående ring (*knurled ring*). Redan 1884 gjordes pennan något mer strömlinjeformad och blev bekvämare att skria med. Denna variant kom senare att kallas *straight holder*. De stift som Waterman tillhandahöll vid denna tid var från Leroy & Fairchild och försedda med ett hästskoformat andningshål, men köparna kunde också få sina egna stift monterade.

Fram till och med mars 1884 verkade Waterman fortfarande på 136 Fulton Street, i rummet bakom cigarraffären, men mellan mars 1884 och februari 1885 var verksamheten förlagd till en något större lokal på 10 Murray Street.

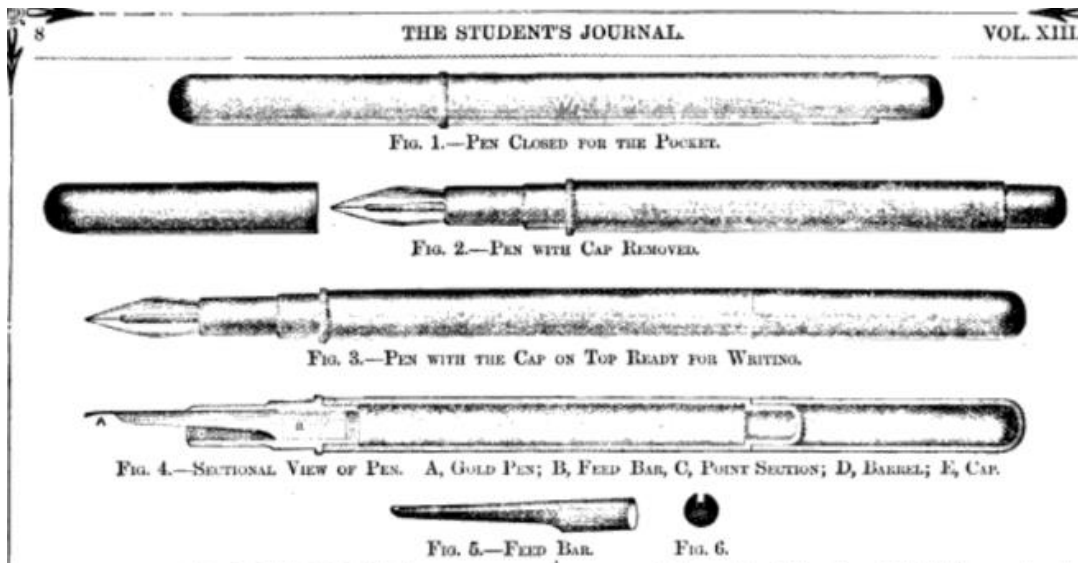
Den äldsta kända Watermanannonsen, som återfunnits av David Nishimura kan dateras till årsskiftet 1883/1884 och publicerades i *Hubbell's Legal Directory*. Det är den enda som anger företaget fortfarande var lokaliserat till Fulton Street. Men senare under 1884 och inte minst under 1885 blev annonsutbudet mer omfattande. Annonserna publicerades i dagspress, men också i specialtidsskrifter inriktade på bokhållare, studenter, bok- och pappershandlare och stenografer. De innehöll vanligen en bild av pennan, en grundläggande förklaring av tekniken och inte minst namngivna köpare (positiva) recensioner. En viktig del av Watermans säljstrategi, förutom recensionerna, var att

samtliga köpare fick ett undertecknat intyg, "Guarantee of satisfaction," som innebar att de fick lämna pennan om de trots allt inte var nöjda.

Vanligen innehöll annonserna inte särskilt många detaljer. Ett undantag från denna regel är helsidartikel i marsnumret 1884 av bokföringstidskriften *American Counting-Room*, som publicerades i avdelningen "novelties". En ännu värdefullare källa är en två sidor lång annons i artikelform, publicerad i *The Student's Journal* (julinumret 1884). Förutom en detaljerad beskrivning av Waterman's 'Ideal Pen', bläckledaren och bilder av konstruktionen, inkluderar den även en mycket detaljerad beskrivning av det tidiga pennsortimentet.

Det är tydligt att delar av artikeln är hämtade från de broschyrer-cirkulär-Waterman distribuerade under denna tid. I andra, mer ordinära annonser finns uppmaningen: "Send for an illustrated circular and price-list." Men av dessa tidiga cirkulär är mycket få bevarade. Därför är annonsen i *The Student's Journal* av särskilt stor betydelse för att få detaljerad kunskap om de produkter Waterman saluförde under de allra första åren.

There are various sizes of the pen; No 1 ("Ladies" size) is the smallest, and is 4 1-2 inches long and 5-16 in diameter. Holds sixty drops of ink—one drop being sufficient to write more than a page of foolscap; the average writer using about five drops in an hour. Price \$2.25; with gold pen, \$3.50.

No. 2 ("Gentlemen's" size) is five inches and 3-8 in diameter. Holds 75 drops of ink. The one illustrated by the accompanying engraving fig. 1,2,3,4. It is the most popular and convenient pocket size. Price, \$2.50; with gold pen, \$4.00. This size we deem the best adapted to shorthand, reporting, and general clerical work.

No. 3 (the "Medium" size is 4 1-2 inches long, and 7-16 in diameter; holds 90 drops. Price, \$2.75; with gold pen \$5.00.

No. 4 (the "Long" size) is 6 1-4 inches long, and 7-16 in diameter; holds 125 drops. Price \$3; with gold pen, \$5.50.

No. 5 (the "Large" size) is 4 1-2 inches long, and 1-2 inch in diameter; holds 120 drops. Price, \$3.25; with gold pen, \$6.

No.6 (the "Mammoth" size) is 6 1-4 inches long, and 1-2 inch in diameter; holds 150 drops. Price \$3.50; with gold pen, \$6.50.

Nos. 11, 12, 13, and 15, are tapering "Desk" holders, nearly double the capacity of (respectively) Nos 1,2,3,5; costing 25 cents more for the holder, and with gold pen, 50 cents more.

No. 23 (the "Taper holder for the pocket") is 6 1-4 long, and 7-16 in diameter; holds 90 drops. Price, \$3.50; with gold pen \$5.00.

Gold-mounted holders with engraved barrels cost \$1 more than the above prices, which are for plain holders.

Silk and plush lined morocco-covered cases for Nos. 1 and 2, fifty cents extra.

Send sample of the steel or gold pen to be fitted.

1885 flyttade Waterman's till 155 Broadway Avenue, där företaget hade sitt huvudkontor under de kommande sju åren. Företaget ombildades till ett aktiebolag 1886 och under perioden 1885–1888 sålde Waterman's omkring 10 000 pennor om året.

Den första reguljära katalogen, som kan dateras till cirka 1891, nämner att företaget tillhandahåller *holders* i sex olika storlekar. De var tillverkade i ebonit och grundsortimentet benämns *regular straight holders*. Dessa finns i fem olika utföranden: *plain* (svart ebonit utan utsmyckning), *plain mottled* ("fläckig", blandning av svart och röd ebonit), *gold mounted* (svart ebonit med smala band i guldpläterad mässing på kolven), *chased barrel* (svart driven/ciselerad kolv) och *hexagonal* (en sexkantig penna). Prisspannet var från \$2.50 för en *plain* No. 1 till \$7.00 för en *gold mounted* No 6. Sammantaget bestod grundutbudet av 30 olika modeller.

Stiften (*gold pens*) tillverkades alltså inte av Waterman utan var "selected from shops of the best pen-makers of the world". De fanns i tre varianter *long*, *medium* och *short* med spetsar som benämndes *medium*, *coarse* och *stub*.

Det fanns också en kortare modell, *short holders* (31–36), samt dessutom *desk holders* (13–16) som i normalfallet inte hade huv utan runda kolvar som smalnade av på överdelen. De senare fanns endast i *plain black* respektive *plain mottled*. Ytterligare en variant (21–26) hade *taper cap* (en avsmalnande huv) och fanns i *plain black* respektive *plain mottled*, men också med *chased barrel*. Modellerna 21–23 kunde bara fås med enkla guldpläterade band medan 24–26 försågs med bredare guldpläterade med ciselerade geometriska motiv.

Om detta kan sägas ha utgjort standardsortimentet saluförde Waterman i sin katalog från 1891 även några mer elaborerade modeller. Man hade en *spiral taper holder*, där kolven kunde vara oktagonal, hexagonal eller prydd med *cable twist* (en elaborerad vriden spiralform).

Samtliga pennor i de tidiga katalogerna var vad som senare kommit att kallas *eyedroppers* eller mer korrekt *drop fillers*; bläcket fylldes på med en glaspipett. 1891 eller 1892 introducerade Waterman emellertid sin första påfyllningsmekanism, en *syringe-filler*, där bläcket fylldes på genom en trubbig nål placerad inuti pennkroppen. Den annonserades, såvitt känt är, inte och endast ett par exemplar är bevarade. Pennan var knappast en försäljningssuccé och försvann snabbt ur sortimentet.

Viktigare var att Waterman från och med 1894, som ett alternativ till modeller med rak huven också erbjöd en rundad, konformad variant, *cone cap*. Ungefär vid samma tid började företaget också tillverka egna stift och i katalogen från 1897 är det närmast självklart att en penna ska förses med ett stift från bolaget, även om möjligheten att installera ett stift från en annan tillverkare fanns kvar. De egna stiften försågs med företagets namn—"Waterman Ideal New York" – och stiftets storlek.

1892 flyttade Watermans kontor och fabrik från 155 till 157 Broadway Avenue, alltså till fastigheten bredvid, men till mycket större lokaler. Under 1890-talet ökade för produktion betydligt och nådde som mest upp till 150 000 pennor om året.

Produktutveckling kring sekelskiftet

I Watermans katalog 1897 erbjöds flera nya modeller som hade ett överdrag i solitt guld eller rent silver. *Straight holders* fanns i följande utföranden: *Round Plain* (404, 504), *Round Chased* (404, 504), *Octagon Plain* (404, 504), *Octagon Chased* (404, 504), *Barleycorn small* (404, 504), och *Barleycorn medium* (404, 504).

Taper caps såldes i versioner där kolven var guld- eller silvertäckt: *Round Plain* (224, 324), *Round Chased* (224/225/226, 324), *Octagon Plain* (224, 324), *Octagon Chased* (224, 324), *Cable Plain* (224, 324), *Cable Chased* (224, 324), *Barley Corn Small* (224, 324), *Barley Corn Medium* (224, 324) och *Twist* (224, 324).

Under åren precis före sekelskiftet utvecklade Waterman en ny, mer driftssäker bläckledare, kallad *spoon-feed*. Processen gick i två steg. Ett första patent, US 625.722, gick igenom 24 augusti 1898 och det andra, mer genomarbetade, den 23 maj 1899. *Spoon-feed* blev dessutom ett registrerat varumärke den 31 december 1901.

Den nya bläckledaren användes från och med augusti 1900, men inledningsvis bara på bokhållar- och sekreterarpennor. Planen verkar ha varit att den sedan skulle införas successivt under det kommande året. I och med en strategisk manöver från Parkers sida behövde det dock gå snabbare. Den 2 februari publicerade Parker nämligen en annons där de kungjorde att Watermans patent gick ut tre dagar senare, underförstått att det byggde på gammal teknik. Den 16 februari 1901 lät Waterman därför i sin tur trycka en annons där de offentliggjorde sin nya *spoon-feed*. Den verkar sedan ha införts konsekvent under de kommande månaderna och den gamla bläckledaren verkar inte ha producerats efter augusti 1901.

På grund av bläckledarens utseende och inskriptioner på kolven är det ganska lätt att med precision datera Watermanpennor från tiden kring sekelskiftet. Ett grundläggande tecken är om pennan har *spoon-feed*. I så fall är den tillverkad tidigast 1901, eller möjligen i slutet av år 1900 om det rör sig om en bokhållar- eller sekreterarpenna. Dessa pennor har uppgifter om patentet från 1898 på huven. Det tydligaste yttre tecknet på en ny period är Ideallogotypen med en

jordglob som infördes 1902/1903. En penna med *spoon-feed*, tvåradig inskription, patent på huven, men utan jordgloben kan troligast dateras till 1901–1902, medan en som är försedd med den nya logotypen med största sannolikhet tillverkats 1903 eller senare.

Vid sekelskiftet gav existensen av två pennbolag som innehöll namnet Waterman upphov till en konflikt som skulle fortgå under decennier. George Kovalenko och David Nishimura har rätt ut frågan i flera artiklar. Det ena bolaget var naturligtvis L.E. Waterman, medan det andra hette A.A. Waterman. Ägarna var mycket avlägset släkt, men det fanns betydligt närmare kopplingar än så. Arthur Allan Waterman hade, med bas i Boston, varit framgångsrik kringresande försäljare för L.E. Waterman under omkring ett decennium, fram till 1897.

1897 hände emellertid något oväntat. A.A. Waterman hade sedan tidigare ett vilande tryckeribolag som han nu transformerade till A.A. Waterman Pen Co., med huvudkontor i Boston men också filial i New York. L.E. Waterman hävdade, utan framgång–och grund–att A.A. Watermans pennor och marknadsföring var för lik deras egen och att de inte skulle få använda sig av namnet Waterman. Men namnet ”Waterman” var inte varumärkesskyddat och 1899 kom parterna överens om att det nya Watermanbolaget skulle använda sig av inskriptionen ”A.A. Waterman, Maker, Boston” eller ”Made by A.A. Waterman & Co.”

Lewis Edson Waterman avled i New York den 1 maj 1901 och efterträddes på direktörsposten av sin brorson Frank D. Waterman. Vid denna tid uppgick företagets produktion till omkring 1000 pennor om dagen.

Referenser

Watermankataloger

Waterman Directions No. 3, + Testimonials + Circular No. 13, 1885, 4 sid.
Waterman Circular No. 57, 1890, 12 sid.
Waterman Catalog, ca. 1891; 16 sid.
Waterman Circular No. 55.2, ca. 1892; 10 sid.
Waterman Catalog, ca. 1897; 16 sid.
Waterman Circular No. 55.25, ca. 1898; 16 sid.
Waterman Catalog, ca. 1902, 24 pp.

Samtliga tillgängliga på www.pencollectorsofamerica.org/reference-library/waterman/

Litteratur

Davis, Max & Gary Lehrer. 2008. *Waterman Past and Present: The First Six Decades*.
Kovalenko, George. "Fountain Pen History, Hand & Pen",
www.fountainpenhistory.blogspot.com
"Lewis Edson Waterman", <https://www.wikitree.com/wiki/Waterman-778>
Mora, André. 2008. *Waterman: 125 ans d'expérience*.
Nishimura, David. Inlägg om Waterman på Vintagepensblog
www.vintagepensblog.blogspot.com/search/label/Waterman.
_____. 2014a. "Lewis Edson Waterman's Long Strange Trip",
www.vintagepensblog.blogspot.com/2014/02/lewis-edson-watermans-long-strange-trip.html
_____. 2014b. "Lewis Edson Waterman's Unhappy Medium",
www.vintagepensblog.blogspot.com/2014/03/lewis-edson-watermans-unhappy-medium.html

- Rimakis, George & Daniel Kirchheimer. 2015. "Blotting Out the Truth: The Stunning Discovery of a Century-Long Cover-up of the Real Beginnings of L. E. Waterman's Ideal Pen Company." Reviderad version.
www.danielkirchheimer.com/files.wordpress.com/2015/12/blotting-out-the-truth-v39-1.pdf
- Tefft, Robert G.. 1987. "Watermans Ideal Fountain Pen".